

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. Akavan lausunnon pääkohdat ovat:

- Akava pitää esitystä pääsääntöisesti kannatettavana. Nuorten pääsy korkeakoulutukseen tulee nopeuttaa.
- Henkilöstön hyvinvointiin ja koulutuksen laatuun on kiinnitettävä huomiota kokeilun yhteydessä.
- Opintosetelikokeilulla ei tule avata mahdollisuuksia suorittaa tutkinto avoimen korkeakoulun kautta tai lisätä korkeakoulujen velvoitteita kasvattaa nykyistä koulutustarjontaa.

Akava kannattaa pääsääntöisesti esitystä. Suomen koulutustason (n.39%) lasku alle OECD-maiden keskiarvon (n.48%) on vakava tosiasia, jonka korjaaminen vaatii aiempaa kunnianhimoisempia toimenpiteitä. Tässä nuorten pääseminen nykyistä nopeammin mukaan korkeakoulutukseen on keskeinen tavoite.

Nykyisellään vain noin kolmasosa uusista ylioppilaista saa valmistumisvuonna opiskelupaikan, mutta kolmen vuoden jälkeen enemmistö heistä opiskelee korkeakoulussa. Ammatillista väylää tulevista opiskelijoista vain vajaa viidennes opiskelee kolmen vuoden kuluttua korkeakoulussa. OECD:n (2025) mukaan Suomessa korkea-asteen opintoihin pääsy onkin keskimääräistä hitaampaa johtuen mm. välivuosista. Tilanteen muuttamiseksi on nuorten opintoseteli yksi tärkeä toimenpide. Valtakunnallista nuorten opintosetelikokeilua onkin seurattava. Toimenpiteiden kustannuksia tulee arvioida osana niiden tuomaa laajempaa hyötyä: korkeakoulutukseen pääsyn sujuvoitumista.

Samaan aikaan on kehitettävä muita korkeakoulutukseen pääsyä edistäviä toimenpiteitä, kuten väylä- ja polkuopintoja. Sen sijaan kokeilun varjolla ei tule edistää mahdollisuuksia suorittaa tutkinto avoimen korkeakoulun kautta.

Samalla on tärkeä huolehtia, ettei esitys sisällä yliopistoille veloitetta lisätä avoimen korkeakoulun opintotarjontaa, vaan avaa kokeilun piiriin niiden jo olemassa olevan avoimet opinnot.

Henkilöstön hyvinvointi ja koulutuksen laatu varmistettava

Akava haluaa tuoda esille huolen esityksen vaikutuksista korkeakoulujen henkilöstön hyvinvointiin. Kokeilu tulee nopeasti, ja sen tuomaa lisäystä opiskelijamääriin on vaikea ennakoida, kuten esityksessäkin todetaan.

Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan, kuinka opetus- ja kulttuuriministeriö korvaa korkeakouluille opintosetelikokeilussa opiskelijoilta harkinnanvaraisen saamatta jäävät maksut myöntämällä korkeakouluille yliopistolain ja ammattikorkeakoululain mukaisen valtionrahoituksen korkeakoulujen maksatuspyyntöjen perusteella. Näin ollen rahoitus tulee korkeakouluille jälkikäteisesti, eikä henkilöstön määriä olla kokeilua varten lisäämässä. Tämä voi puolestaan johtaa nykyisen henkilöstön työmäärän ja kuormituksen kasvamiseen ja tätä kautta koulutuksen laadun heikkenemiseen.

Sahamies Miika
Akava ry